

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
MODO AGENDI MEDICAMENTORVM
IN CORPORE VIVO ANIMALI

QVAM
CONSENTIENTE
GRATIOSO MEDICORVM ORDINE
IN STVDIORVM VNIVERSITATE ALTORFINA
PRO
GRADV DOCTORIS MEDICINAE
ET CHIRVRGIAE
RITE CONSEQVENDO

DIE XVI IVLII MDCCLXXXVIII

PVBlice DEFENDET

IOANNES CHRISTIANVS KORNACHER
SVINFVRTENSIS

ALTORFII
EX OFFICINA IOANNIS PAVLI MEYERI
ACADEMIAE TYPOGRAPHI.

Pl. V
342.

Med. V. 342
28c

1372 47801

SACRI ROMANI IMPERII
LIBERAE AC INCLYTAE
CIVITATIS SVINFVRTENSIS

SPLENDIDISSIMO AC AMPLISSIMO

SENATI

VIRIS MAGNIFICIS

MAXIME STRENVIS EXCELLENTISSIMIS PRVDENTISSIMIS
CONSVLTISSIMIS AC GRAVISSIMIS

DOMINIS

PRAETORI

CONSVLIBVS

SYNDICIS

SCABINIS

AC RELIQVIS

SENATORIBVS

PATRIAE PATRIBVS

SALVTIS PVBLICAE

CVSTODIBVS

PATRONIS SVIS

PIETATIS CVLTV MAXIMO AD CINERES VSQVE

DEVENERANDIS

OB MVLTA MAGNAQVE IN SE COLLATA MERITA

HANC

DISPVATIONEM INAVGVRALEM

CVM PERPETVAE FELICITATIS VOTO

CONSECRAT

AVCTOR.

PROOEMIUM.

Dissertationem inauguralem scripturo de medicinali quadam materia attentionem maxime movere mihi, quae post immortales HALLERI labores de vi vitali scriptores philosophi et medici proposuerunt. Iis enim fere evictum est atque demonstratum, corpus nostrum non mechanicis legibus solummodo regi flectique; sed vires ipsi inesse, et a materia quidem, ex mea sententia, natas et per eam praesentes, quae vitam ac omnia ejus phaenomena determinant. Multa quidem recentiores scriptores de hac vitali corporis nostri virtute protulerunt, ac in diversas partes transferunt, ut facile pateat, naturam causamque ejus virtutis nondum ita esse demonstratam, ut nullam dubitationem admittat; maximo vero cum successu in hoc argumento elaboravit REILIVS, *Vir Ill.*, quem in priore parte disputationis meae maxime secutus sum; cum enim medicamenta in vivo corpore tantum agere possint, necesse est, ut vitalem ejus virtutem varie permutent, eaque mutatione facta, effectus, qui in sensus cadunt, edant.

S E C T I O P R I M A
DE
M O D O A G E N D I M E D I C A M E N T O R U M I N V I V O
C O R P O R E A N I M A L I.

§. I.

Q U I D S I N T M O R B I E O R U M Q V E C A U S S A E.

Vt a certis principiis progrediamur, in exquirendo modo agendi medicamentorum in corpore animato, ante omnia explicandum est, quid sint morbi, ac quinam conceptus de eorum causis formandus sit.

Aliquot theses a me nunc praemittendae, quarum jam plures *Ill. REIL*, praecipue in libro, qui inscriptus est: *Archiv für die Physiologie etc.* proposuit *), solutionem hujus quaestionis admodum quidem difficilis, at gravissimae, facilem mihi reddent.

Causam omnium phaenomenorum, si ea tanquam objecta sensus externi et interni contemplamur, vel in materia, vel in animi repraesentationibus invenimus.

Morbi itaque, qui sunt phaenomena corporum animatorum, vel in materia, vel in animi repraesentationibus causam suam ut habeant, necesse est.

In tollendis morbis e prima causa ortis proprie occupatus est medicus, in sensu strictiori ita dictus, et de hisce hoc loco loquimur;

*) Vid. lib. cit. Bd. I. St. I.

quimur; etenim ad eos morbos curandos, qui e posteriori causa originem habent, (τὰ πῶθ' ἤματι τῆς ψυχῆς) philosophus, aut potius psychologus animum intendit; non autem medicus, qua talis.

Materia vero, quae eandem semper formam et mixturam habet, eosdem quoque effectus semper producit; alii vero effectus oriuntur, ubi mutata materiae mixtura est.

Inde sequitur in omnibus morbis materiam corporis animalis esse mutatam.

Si enim materia in corpore quodam ita mixta et formata est, uti in eo mixta et formata esse debet, i. e. si in corpore partes, seu elementa organorum illius, inter se concordant, vel si (quod, uti infra patebit, unum idemque est) vis vitalis unius organi vitalibus dotibus alterius organi respondet, corpus sanum esse dicimus. Contrarius status morbus vocatur.

Mutationem materiae semper stimulus in sensu latiori, vel externus, vel internus, antecedere debet.

Morbi (quinam intelligantur, supra dictum est) nascuntur, cum interveniente stimulo aliquo status naturalis formae et mixturae in materia organorum mutationem quandam passus est.

Relatio (*Verhältniß*) phaenomenorum ad materiae qualitates, per quas illa producuntur, dicitur *vis*.

Vis animati corporis igitur nihil aliud est, (tum certe, si ejus notionem ad objecta referimus) quam id, quod materiae inhaeret, seu, ut ita dicam, quod ex materia resultat.

Materia igitur mutata, etiam qualitas (vis) ejus mutetur necesse est.

Omnes vero morbos humani corporis, iis exceptis, qui in animi repraesentationibus origines habent, causam in vitiosa for-

ma et mixtura materiae organorum habere intelligitur; et cum hanc mutationem in materiae mixtura semper mutatae vires sequantur: proximam morborum causam in vi corporis (quae vis vitalis vocatur,) mutata quaerere possumus.

§. II.

DIVISIO MORBORVM IN GENERE.

Omnes morbos in genere in duas classes dividi posse, jam a me notatum est. Alii nempe ex animi repraesentationibus, alii e materia nascuntur. Ceterum gradus numerusque posterioris morborum generis cum ea, quae in materia locum habere potest, mutatione, et quam materia, quoad formam et mixturam suam subire potest, aequalem proportionem ut habeat, necesse est; ideoque tot morbos cogitare posse apparet, quot materia modificationes accipere *) potest.

Morborum vero corporis humani naturam numerumque accurate neutiquam definire possumus, nisi natura et indole organicae materiae, post iterata pericula chemicorum atque physico-
rum, diligentius ac ita examinata, ut inde, quae ad praxin adjuvandum facere possint, derivare valeamus.

Hinc factum est, ut nonnulli physiologi, qui elementa corporis nostri distinctius nosse quam maxime necessarium esse sentiebant, varias ea de re sententias proposuerint.

Sic

*) Mutatio materiae quidem cogitari potest tam parva, ut phaenomena naturae contraria ab ea prorsus non producantur, imo contendere velim, necessarium semper esse ad morbos eos producendos, qui nobis in sensus cadunt, fortio-rem materiae in organis mutationem. Sed, si rem philosophice expendimus, quaelibet materiae praeter naturam mutatio dicitur morbus, etiamsi illius effectum, phaenomenon nempe morbosum, nostris sensibus non percipiamus.

Sic e. g. alii principium carbonis *), alii principium oxygenium **), alii alia adhuc principia primarias partes seu elementa ***) fibrae organicae esse putant; alii contra ea se illius elementa ignorare ****) ingenue fatentur.

Ceterum jam id affirmare licet, non duos reperiri morbos *plene identicos*; quia in diversis individuis materia *neutiquam identice* mixta et formata esse potest.

Itaque nobis non mirum videbitur, cum omnes divisiones, in quas in posterum morbos diducere forsitan medicis placuerit, mancas esse et imperfectas intelligatur.

§. III.

FINIS ET NOTIO MEDICAMENTORVM.

Licet finis, ad quem in medicamentis adhibendis adspiramus, cuilibet facile in oculos incurrat: tamen connexionis saltim causa paucula de illo praemittere operae pretium videtur.

Efficere autem studemus medicamentorum usu in corpore vivo animali, ut phaenomena naturae contraria, quibus morborum nomen imponimus, aut in naturalia permutentur penitus, aut saltim id molimur, ut ea phaenomena, quae naturae contraria sunt, ad sanitatis normam propius accedant.

A 3

Hoc

*) *Cel. BRANDIS Versuch über die Lebenskraft, §. 4.*

**) *Cel. GIRTANNER, Cf. III. GRENIJ Journal der Physik, 1791. Bd. II. S. 507.*

***) Omnia argumenta, quibus tale vis vitalis principium adesse probatur, *Cel. PFAFF* optime collegit atque congeffit in libro, qui inscriptus est: *Veber die thierische Elektrizität und Reitzbarkeit. Leipzig, 1795.*

****) *Cf. III. REILII, lib. cit.*

Hoc autem alia ratione fieri non potest, nisi ea, qua materia organica mutata praeter naturam in statum naturalem permuetur, aut saltim efficiatur, ut ea propius ad illum naturae statum accedat.

Id cum fit, materiae qualitas, (ut superius a nobis expositum est) seu vis ejus mutatur.

Proximus itaque finis, quem in medicamentis adhibendis medicus sibi propositum habet, is est, ut vis vitalis corporis animati illorum usu mutetur.

Omne id ergo vocamus medicamentum in sensu latiori, quod, actione stimuli ab eo nati, formam et mixturam materiae, (quod vel adjectis vel detractis particulis effici a vero minime abhorret) ideoque etiam vim ejus mutare valet. Inde etiam apparet, qua ratione morbi per imaginationis vim remediis sympatheticis aliisque curentur. Irritamentum nempe, (internum) per fortem imaginationem excitatum, formam et mixturam materiae mutat, cujus forsitan particulae ab uno ad aliud organon deferuntur.

§. IV.

MODVS AGENDI MEDICAMENTORVM IN GENERE.

Patet ex haecenus dictis, morbos a vi vitali corporis dependere, medicumque in morborum curatione efficere debere, ut ea vis alio modo agat, eo nempe, quo egerat sanitate persistente. Cum vero, (quod etiam supra demonstravimus,) ea vitalis virtus corporis animati a sola materiae mixtura procedat, medicum, qui morbis medelam ferre vult, mutationem in materia efficere debere patet.

Quae-

Quaestio vero nunc oritur momenti maximi, nempe: quam ratione medicamenta in materiam animatam agant?

Eam vero rationem, qua medicamenta in materiam animatam agant, ut jam dictum est, a priori non aliter nobis cogitare possumus, quam materiae mutandae particulas, vel mediate, vel immediate, addendas aut detrahendas esse; ideoque omnia medicamenta modo physico-chemico operari.

Si mihi opponas, quaedam medicamenta vim suam exercere posse mechanice, concedo quidem hoc in multis externis et forsitan etiam nonnullis in internis medicamentis valere; contendo vero etiam, organicam materiam ab irritamento mechanico qualicumque, ictu, compressione, diductione, laceratione, caet. nihilominus mutationem, si non alio modo, certe quoad formam experiri. — Hinc unum idemque esse mihi videtur, utrum hanc agendi rationem appellemus mechanicam, an mediate physico-chemicam.

§. V.

HYPOTHESIS HAHNEMANNIANA DE MODO AGENDI MEDICAMENTORVM.

Ex *III.* HAHNEMANNI sententia *) medicamentum tum demum morbum sanat, cum illud, majori dosi sumptum, in sano corporis statu similem morbum producere valet.

Putat is Celeberrimus Vir, quo major similitudo inter utrumque morbum intercedat, eo certius effectum salutarem a medicamento

*) Vid. *III.* HUFELANDII *Journal der praktischen Heilkunde und Wundarzneykunst*, B. II. St. III. Seit. 391.

mento posse expectari, quod talem morbum artificialem producere possit.

Finem in adhibendo medicamento quocunque hunc esse debere existimat, ut illius vi morbus *) morbo jam existenti similis producat.

Corticem Peruvianum febrem tantum hac ex causa tollere existimat, quia majori copia sumptus in sano corporis statu febrem **) excitet.

Millefolium tantum hac ex causa haemorrhagias sedare, quia integro et incolomi corpore acceptum illas concitet.

Ad theoriam suam confirmandam plura adhuc in medium profert medicaminum exempla, quibus hanc gravissimi momenti quaestionem ita solvisse sibi videtur, ut dubitationi locus non amplius relictus esse videri possit.

Sententiam a medicis fere omnibus comprobata impugnat:

Contraria contrariis curantur.

Hanc per contraria curationem vocat iter devium, quod omnes, qui in eo procedant, a meta propōita abducatur hortaturque medicos sedulo, ut hac trita haecenus via relicta eam eligant, in eaque procedant, in qua ipse primus feliciter processerit.

§. VI.

*) Loquitur praecipue de morbis chronicis aut acutis ad chronicos propius accedentibus.

**) III. HAHNEMANN ipse sentire videtur, suam theoriam non omnibus casibus accommodari posse. Corticem Peruvianum scilicet non in quovis subiecto febrem excitare posse, hinc verbis expressis ipse declarat: „illum majori dosi sumptum in subiectis, quae facile commoventur (bey empfindlichen) etsi sanis, verum paroxysmum febrilem excitare.“ Cf. III. HUFELANDII lib. c. Bd. II. St. IV.

§. VI.

HAEC HYPOTHESIS EXAMINATUR.

Quam HAHNEMANNI, *Vir; Ill.*, sententiam §. V. expositam ad severius examen revocare cum instituo, non velim, ut harum rerum periti viri judicent, me contra tantum ac tam praeclarum virum, de cujus meritis in salutarem scientiam omnes consentiunt, quaedam dicturum esse, motum solo contradicendi studio; quod sane eo facilius fieri posset, quoniam ea de actione medicamentorum sententia, evulgata jam ante annum, et quod excurrit, a nemine tamen, quantum scio, impugnata est.

Verum, si animo expendo, eruditissimos et acutissimos quoque viros ab erroris periculo non esse exemptos, et veritatem eam esse debere metam, ad quam omnes tendere oporteat; si deinde reputo mecum, in nulla alia disciplina fere errorem perniciosiorem esse, quam in medicina, praesertim in argumento tam gravi, quale est modus medicaminum agendi: non dubito, quin, dubitationibus meis contra hanc hypothesein modeste expositis, medici me doctiores atque exercitatioree eam ad severius examen sint revocaturi.

Princeps Ill. HAHNEMANNI propositio: *medicamentum tum demum morbum sanare, cum illud, majori dosi sumptum, in sano corporis statu similem morbum producere valet*, non tam universalis esse mihi videtur, ut de ejus veritate subinde non dubitari posse existimandum sit. Etenim, quod interdum accidit, non de omnibus casibus valet.

Millefolium nonnullas haemorrhagias sedare non nego; (non omnes autem sedat chronicas haemorrhagias, quae est HAHNEMANNI sententia: nam fieri potest, ut chronica sanguinis profluvia ex irritabilitate praeternaturali origines habeant, utque a millefolio

devorato exacerbentur. Sed tantum sedat sanguinis profusiones ab atonia profectas, sive sic dicta passiva sanguinis profluvia: activa vero ejus usu augentur) in aliis vero subjectis idem medicamentum sanguinis profusiones excitat, quod ab ejus virtute roborante pendet.

Millefolium nempe, uti jam dixi, roborat, actionem partium solidarum auget; ideoque sanguinis profluvia ex organorum atonia orta cohibet. Cohibet scilicet omnia ista sanguinis profluvia, quae nascuntur, ubi aequa continentium actio in contenta minuta est, sanguisque ea de causa profluit, quod reactionem vasorum, vel mechanicam, vel vitalem, vel utramque, minorem, quam esse deberet secundum naturae leges, experitur. Millefolium hoc in casu aucta reactionis virtute in vasis praeter naturam relaxatis, restitutaque aequa actione inter continentia ac contenta, sanguinis fluxum minuet tolletque.

Quodsi autem quis millefolio in haemorrhagia, a nimia actione vasorum orta, uteretur, eam sane non tolleret, sed potius, aucta causa, quae eam produxit, per millefolium datum augetet graviolemque redderet. Imo, in subjectis nondum quidem haemorrhagia laborantibus, at corpore admodum irritabili praeditis, sola major millefolii dosis, tanquam causa excitans, sanguinis profluvium concitare poterit; hoc autem in corpore relaxato locum habere nequit, etiamsi major millefolii dosis devoratur, certe non, nisi sublata atonia, quo facto usus hujus medicamenti adhuc continuandus foret.

Igitur, quia millefolium quidem interdum haemorrhagias excitat, et quidem quasdam earum, sed nequam omnes sanat, propositionem Hahnemannianam de medicamentorum actione non universalem esse colligo.

Idem

Idem quoque de cortice Peruviano valet, et de omnibus reliquis medicamentis ab *Ill. HAHNEMANNO* citatis, quae, ob pagellarum angustias silentio praetero.

Caeterum ex hac *Ill. HAHNEMANNI* hypothefi, sine ulla limitatione stabilita, multa mira nec ullo usu comprobata confequuntur. Sic e. c. ex immodico usu pinguium ciborum facile digestionis difficultas oritur, quae etiam ab intemperanti usu alimentorum duriorum e farina compositorum coactorumque producitur.

Sin itaque indigestioni ex usu durorum ac pinguium ciborum ortae ex hypothefi Hahnemanniana mederi velis: nullum melius remedium tibi commendari poffet, quam duriorum e farina compositorum alimentorum usus. Etenim hi cibi a sano corpore devorati morbum producere poffunt, morbo exiftenti fimilem.

Itaque, uti ego quidem opinor, hypothefis Hahnemanniana videtur notatu quidem digna effe; fed non mereri, ut tanquam principium, cui aliae fuperftruantur confequentiae, proponatur *).

Quibus ex omnibus dictis porro fluit, principium: *contraria contrariis curantur*, femper verum effe.

Lubenter quidem concedo, medicum interdum v. g. atoniam deprehendere fibi videri poffe, ubi nulla eff, quo in cafu, fi ftatum atoniae contrarium producere ftudet, morbus non tollitur, fed potius crefcit.

B 2

Verum

*) Neque nova eff. Eam primum propofuit, applicatione quoque facta ad animi morbos quofdam, et quidem eadem plane, quam *Ill. HAHNEMANNVS* propofuit, *Illuftris STOERCKIVS* in libro de datura ftammonio, hyofcyamo et aconito. Vtior verfione germanica: *ANT. STOERCK'S Abb. v. dem fichern Gebrauch und der Nutzbarkeit des Stechapfels, des Bilfenkrauts und des Eifenbüt- leins. Aus d. Lat. von S. Schinz. Turic. 1763. 8.*

Verum culpa tum ad medicum minus recte observantem, non ad thesin allatam conferenda est.

§. VII.

DIVISIO MEDICAMENTORVM GENERATIM QVOD
AGENDI RATIONEM.

Interim, etsi ex supra jam dictis scimus, omnia medicamenta tantum ita agere, ut vim corporis vitalem physico-chemice mutant; inde tamen adhuc parum lucri in medicinam practicam redundat, nisi omnes adhuc cognitae medicamentorum classes ad ea, quae diximus, applicemus, ut cognoscamus, num, quod theoria docuerit, praxis quoque comprobet.

Itaque inquirendum esse videtur, num experientia magistra edoceamur, omnibus medicamentis vim vitalem vel exaltari vel deprimi.

Etsi ex mea sententia et theoretice et practice verum sit, omnia medicamenta in has duas classes dividi posse: ars tamen practica facilius reddi videtur, cum haec thesis non tam generaliter exprimitur.

Rem totam, subdivisionibus factis, medicus practicus melius dijudicare ac perspicere poterit.

Hoc consilio igitur vis vitalis adhuc curatius explicari et singulariter deduci deberet.

Quod si fieri debet, maxime mihi ea virium corporis nostri divisio arridet, quam nonnulli medici dederunt:

- 1.) Mortuae vel mechanicae vires corporis, eae nempe, quas etiam in natura inanimata deprehendimus e.g. vis ad resiliendum, vis cohaesionis etc.

2.) Vis

2.) Vis vitalis corporis, ea scilicet, quae mere organicae naturae animatae propria est, e. g. irritabilitas, etc.

Attamen, uti jam dixi, propterea, quod effectus vis corporis organici ab effectibus virium naturae inanimatae diversi sunt, medici utramque vim conjunxerunt, atque hunc omnium virium complexum communi vis vitalis nomine comprehenderunt.

Sed nihilominus non negandum est, nonnulla remedia in animata corpora organica eodem fere modo, quo in naturam inanimatam agere.

Effectus medicamentorum adstringentium in corpore animato humano effectui, quem in corporibus inanimatis producant, quam maxime est similis. Cerdo v. g. cortice querno coria ita condensare et adstringere potest, uti medici ejusdem corticis, vel corticis Peruviani usu partes adhuc vivas adstringunt, et, ut ita dicam, subigunt.

Sin igitur hanc divisionem assumere velimus, haec omnium medicamentorum classes constituendae forent:

- I.) medicamenta, in mechanicis dotibus effectum producentia,
 - a) illas adstringentia, b) relaxantia;
- II.) medicamenta, in vi vitali effectum producentia,
 - a) vel exaltando, b) vel deprimendo.

Sed notandum est, medicum practicum hasce vires non a se invicem ita in corpore vivo separatas cogitare debere, uti in systemate ab eruditis separantur, cumque nunquam in solas mechanicas vires agere posse, nisi simul vis vitalis afficiatur, et vice versa.

Sed, quia nimis prolixum foret, materiam, de qua loquor, secundum hanc virium divisionem persequi: ego tantum genera-

liora persequar, statuendo, omnia medicamenta vim vitalem (sub qua totum complexum omnium dotium et mechanicarum et vitalium intelligo) vel minuere, vel augere.

Et nunc in sectione posteriori hujus dissertationis dispiciemus, num omnes classes remediorum, de quibus in materia medica exponitur, e. g. nutritionem adjuvantium, resolventium, cathartorum, vomitoriorum, diaphoreticorum, diureticorum, anthelminticorum, emmenagogorum etc. ad hanc generaliore divisionem reduci possint.

Quia autem omnia remediorum genera enumerare nimis longum foret, deligam saltem illustrationem medicamentorum nutritionem adjuvantium.

SECTIO ALTERA.

§. VIII.

MEDICAMENTA NUTRITIONEM ADJUVANTIA.

Interdum fit, ut corpus animatum, etsi alimentorum copia abundet, tamen non bene nutriatur.

Caussae hujus mali diversae sunt, et remedia illi tollendo idonea dicuntur *medicamenta nutritionem adjuvantia*, quae non cum alimentis ipsis confundenda sunt.

Plures

Plures sunt caussae, quae, licet alimenti copia suppetat, nutritionem intercipere possunt; omnes vero ad has duas classes redeunt:

- 1.) ad tales caussas, quae efficiunt, ut multum vis, ideoque etiam plus materiae consumatur, quam additamento extrinsecus adveniente, praecipue alimentis, generari *) possit.
- 2.) ad tales caussas, quae efficiunt, ut vel functio digestionis vel chylificationis impediatur, adeo, ut alimenta parum utilitatis ad restituendum id, quod corpori detrahitur, adferant.

§. IX.

CAUSSAE PRIMAE CLASSIS.

Caussas prioris classis nunc recensebo.

Si vis majore quantitate, quam per sanitatem licet, consumitur, materia corporis minuitur, et corpus non tantum additamento accipit, quanto opus est **).

Nam experientia docet, eos homines vel ea animantia, quae vim suam continuis laboribus, motu corporis, caet. consumunt, victus etiam quam maxime nutrientis copia suppetente, raro saginari. Eaque caussa est, quae efficit, ut homines, vel animantia ea, quae muscularem vim continuo ac laborioso motu exercent, appetitu ciborum gaudeant magno, ac longe plus alimenti hauriant, quam cum in contrario statu existunt.

Corpus enim eorum particulas amissas additamento externo restituere studet; sed nihilominus non pinguescunt.

In

*) Cf. Cl. BRANDIS *Versuch über die Lebenskraft*. §. 16.

**) Vid. Cel. BRANDIS l. c.

In eis vero corporibus, in quibus debilior est musculorum motus, contrarium locum habet.

Inde explicari potest, cur homines, qui a quacunq[ue] causa, seu physica, seu morali, facile commoventur, etsi bene concoquant, tamen macilenti sint; cur ii, quibus est phantasia vivida ac luxurians, cur, qui amoris affectu aut alio quocunq[ue], imprimis tali, qui cum desiderio vehementi objecti cujusdam est conjunctus, tenentur, tam pallidi et tenues sint.

Inde vero etiam intelligi potest, cur corpora, in quibus vis parva quantitate consumitur, plerumq[ue] crassiora sint ac speciosiore[m] corporis habitum habeant. Etenim in animalibus omnibus adipis copia eadem proportione cumulatur, quo minore ac tardiore motu voluntario utuntur, ac quo magis quiescunt.

Hinc etiam oeconomos non fugit, animalibus saginandis quietem esse concedendam.

Vbi itaque medicus arte sua vult efficere, ut corpus magis nutriatur, cui alimenta idonea atq[ue] nutritioni apta non desunt, et in quo marcor a vi nimis consumta mere ortus est: finem sibi propositum vel sic consequetur, ut stimulum e medio tollat, vel ut corporis dispositionem ad stimulos admittendos imminuere aut prorsus tollere studeat.

Si necesse est, ut stimulus auferatur, modus stimuli ipse, quibus medicamentis amovendus sit, medicum docebit. Vbi v. g. incitabilitas lucis vi admodum augetur, corpus in loco tenebricoso servandum est.

Eam ob causam medici aegrotos febribus inflammatoriis laborantes luci non exponunt, ne vim vitalem jamjam auctam ad-
huc

hoc magis a
saginanda l
Si fin
possit, v. g.
vitalem aug
Si ver
auferri deb
agunt, illu
Ex hi
adjuvantia
sumatur, a
numeranda

MEDICA

QV

Nunc
adjuvantia,
ctius proce

Quo

1.) Hae f
norum

?) „Feler
führt
hinter
JOSE
Englisch

huc magis augeant. Et hanc ob causam oeconomi animalia saginanda locis tenebricosis *) includunt.

Si stimulus in corpore ipso est, aliis remediis, quod ejus fieri possit, v. g. remediis catharticis (quae etiam ad classem vel vim vitalem augmentium vel minuentium referenda sunt) tollendus est.

Si vero sola dispositio stimulos admittendi mutari aut penitus auferri debet: ea tantummodo medicamenta, quae in vim vitalem agunt, illud efficere possunt.

Ex hisce apparet, omnia remedia priori modo nutritionem adjuvantia, impediendo nempe, ut vis vitalis non tanta copia consumatur, remediis vel vim vitalem augmentibus vel minuentibus annumeranda esse.

§. X.

MEDICAMENTA, QVAE IDEO NVTRITIONEM ADJVVANT, QVOD IMPEDITAM FVNCTIONEM DIGESTIONIS ET CHYLIFICATIONIS RESTITVUNT.

Nunc me converto ad remedia posterioris classis nutritionem adjuvantia, quae videlicet efficiunt, ut digestio et chylicatio rectius procedat.

Quod iterum duplici modo fieri potest:

- 1.) Hae functiones ideo impeditae esse possunt, quia actio organorum, per quae illae functiones locum habent, nimis aucta est.

*) „Federviehändler, die weder raisonniren, noch durch speculative Systeme irre geführt werden können, haben aus bloßer Erfahrung gelehrt, daß, um Trutbühner zu mästen, der kürzeste Weg sey, sie immer im Dunkeln zu halten.“ Cf. JOSEPH TOWNSEND'S Anweisung für angehende Aerzte etc. Aus dem Englischen von Michaelis. Bd. I. 1796.

est. Etenim cum ventriculus aut intestina nimia irritabilitate laborant, immodicus motus peristalticus oritur, quo cibi maturius in intestina crassa expelluntur, quam ex iis extracta fuerant, quae ad corpus nutriendum conducere possent.

Si actio organorum, v. g. hepatis, pancreatis, quae succos fecernunt ad digestionem necessarios, nimis aucta est, isti quoque succi eam non habere possunt qualitatem, quam habere debent ad digestionem ac nutritionem adjuvandam.

Si vis vitalis glandularum et vasorum resorbentium ita adaugetur, ut spastice contrahantur et praecludantur, chylicatio rite procedere non potest.

Omnia haec medicamenta igitur, quibus ad hos morbos tollendos utimur, e. g. sales antiphlogistici, omnia remedia mucilaginoso et oleosa, uti gummi Arabicum, radix Salap, caet. ea tantum ratione agunt, ut vim vitalem organorum debilitent.

- 2.) Sed hae functiones alio quoque modo interrumpi possunt, cum nempe vis vitalis organorum digestivorum vel eorum, quae proxime ad digestionem pertinent, minuta est.

Si vis vitalis in ventriculo et intestinis non satis valida est, ea organa non ita aëtuosa sunt, ut cibi recte concoquantur, et ad chylicationem idonei reddantur.

Si actio organorum succos ad digestionem largientium infirmata est, succorum secretorum indoles non alia esse potest, quam talis, quae ab minuta hac actione processerit, mala scilicet.

Tandem, si vis vitalis glandularum et vasorum resorbentium tam exilis est, ut haec organa nullam aut parvam incitabilitatem habeant, neque facultate polleant chyli in se suscipiendi
atque

atque ad loca ei destinata ducendi, chyli etiam resorptio defectu ut peccet, necesse est.

Quae omnes caussae efficere possunt, ut corpus parum nutrimenti capiat. Omnia vero, quae in his morbis rite adhibemus medicamenta, vim vitalem augent.

Hac enim ratione olea aetherea, extracta omnia amara, lichen Islandicus, vinum, caet. sunt emolumento, intemperiem scilicet organorum, quae ad digestionem pertinent, exaltant.

Ex his apparet, duas classes remediorum nutritionem adjuvantium existere, medicamenta nempe nutritionem adjuvare posse interdum vim vitalem augendo, interdum minuendo.

Quod vero non solum de hac classe medicamentorum (nutritionem adjuvantium), sed etiam de omnibus fere reliquis classibus valet.

Nam, si qua corporis nostri functio ob caussas debilitantes est minuta aut intercepta: facile est intellectu, medicum solummodo ope medicamentorum roborantium morbum sanare posse; sin autem interceptio functionis e caussis nimis excitantibus orta est: tunc ea remedia prodesse existimandum est, quae irritabilitatem deprimunt.

In omnibus itaque morbis corporis humani solummodo *tamen* causa, utrum sit e classe debilitantium, an excitantium, *cum* constitutio corporis, utrum antiphlogistica, an phlogistica, nos docere debent, quaenam medicamenta conveniant, aut vim vitalem augentia, aut minuentia.

T H E S E S.

I.

Variolae artificio infectionis productae naturalibus variolis praefant.

II.

Hinc, qui reipublicae praefunt, jubere possunt cives ut infectionem variolarum in iis, qui eas nondum passi sunt, instituant.

III.

Morbi haereditarii utique statuendi sunt.

IV.

Multi vero morbi, qui pro haereditariis vulgo habentur, ex simili vitae genere, quod proles ac parentes habent, deduci possunt.

V.

Non omnis dysenteriae species una eademque medendi methodo sanari debet.

VI.

Inde opium in unica tantum dysenteriae specie salutem certam promittit.

VII.

Quod verum esse theoria demonstrat, praxis comprobat.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

